

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВТРУЧАННЯ У ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕДСТАВНИКА ОСОБИ, ЗАХИСНИКА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РЕСПУБЛІКИ АВСТРІЇ

ОРИНИК А. Р. - аспірант кафедри кримінального права та кримінології
Львівського національного університету імені Івана Франка

Науковий керівник: ШУП'ЯНА М. Ю. - кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінального права та кримінології Львівського національного
університету імені Івана Франка

<https://orcid.org/0009-0009-1890-2807>

УДК 343.271(436)

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2025.3.29>

Найперше, необхідно зазначити, що сьогодні інститут представництва сформований як орієнтир захисту особи у взаємовідносинах із публічною владою та державними органами, а також передбачає існування конкретних норм етики та поведінки, які відповідають загальноновизнаним міжнародним стандартам і є необхідною умовою ефективної діяльності представника особи та захисника. Відтак, міжнародні загальноновизнані цінності, враховуючи як право на життя, свободу та особисту недоторканність, кореспонденцію, право на незалежну професійну діяльність захисників, право на незалежне судочинство, будуть керівними цінностями тільки у ситуації справжньої можливості їх захистити законним способом.

Варто відмітити, що в законодавствах сучасних європейських країн дотримуються принципи, які регулюють діяльність представництва: незалежність, відповідальність за будь-який неправомірний вплив на захисників, а також принцип самофінансування (адвокатура фінансується власним коштом без державного фінансування). Такі засади гарантують належне здійснення представництва та ефективний захист прав людини в межах правової системи.

Ключові слова: захисник, представник, захист, втручання, кодекс, кримінальна відповідальність, закон, адвокатська етика.

Актуальність

Загальна декларація прав людини встановлює основоположні принципи рівності перед законом та права кожної особи на незалежний розгляд чесним судом. Вона також забезпечує всі потрібні гарантії для захисту осіб, обвинувачених у вчиненні протиправних діянь. Дані принципи є фундаментальними для будь-якої демократичної правової системи.

Необхідно зазначити, що реалізуючи належні умови для реалізації та захисту законної діяльності захисників, австрійське законодавство не лише оберігає їх від будь-яких незаконних втручань, але й створює фундамент для функціонування ефективного правосуддя. Таке правосуддя є основою справедливості та стабільності суспільного прогресу, оскільки воно гарантує, що права та свободи кожного громадянина будуть захищені та дотримані. Відповідно, захисники та представники особи в Республіці Австрії відіграють важливу роль у забезпеченні правової допомоги та справедливого судового процесу, що є невід'ємною складовою демократичного суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження

Перш за все для аналізу питання кримінальної відповідальності за втручання у діяльність представника особи та захисника,

необхідно з'ясувати сутність поняття захисник та представник. Відповідно до Кримінально-процесуального кодексу Республіки Австрії (StPO) частини 5 параграфу 48 «захисник» означає особа, яка має право здійснювати адвокатську діяльність, особу, яка за іншим законом має право представляти його в кримінальному процесі, або особу, яка отримала ліцензію викладати кримінальне право та кримінально-процесуальне право в національному університеті, як тільки обвинувачений дав дозвіл його як захисника, а також особа, яка обвинуваченого була призначена захисником відповідно до положень цього закону [11]. Для порівняння у Німеччині адвокатура є незалежною організацією в системі правосуддя, а захисник – практично вільними підприємцями, які мають свої контори, наймають службовців [12, с.243]. Щодо українського законодавства, то згідно Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат - фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом [13].

Згідно з параграфом 73 Кримінально-процесуального кодексу Республіки Австрії представники надають консультації та підтримку особам, які притягуються до відповідальності, потерпілим, приватним сторонам, приватним обвинувачам і субсидіарним обвинувачам. Якщо інше не передбачено цим законом, вони користуються процесуальними правами, якими мають особи, яких представляють. Представником може бути особа, уповноважена займатися адвокатською діяльністю, установа захисту потерпілих, визнана відповідно до розділу 25, параграф 3 SPG, або інша відповідна особа [11].

Відповідно до § 8 (1) Rechtsanwaltsordnung (RAO), захисник — це незалежний юридичний представник, який має право на всебічне представництво клієнта перед судами та органами влади (як в судах, так і поза ними). Захисником може стати особа з дипломом з права, що пройшла стажування, рекомендоване RAO (3 роки в адвокатській фірмі, 7 місяців у суді, 42 навчальні семінари, складання кваліфікаційного іспиту) [1].

Verteidiger (захисник) — це юридичний представник підозрюваного або обвинуваченого у кримінальному провадженні. Часто це захисник, але закон допускає також інші відповідно кваліфіковані особи (наприклад, викладачі права, нотаріуси, особи з листа захисників до 2007 року). Захисник — це самостійна сторона у процесі, незалежна від суду та прокуратури, із рядом прав: доступ до матеріалів справи (актує в будь якій стадії), право бути присутнім при слідчих діях, право подавати клопотання та ін.

Bevollmächtigter / Vertreter -представник (із зовнішньою повноважною довіреністю). У цивільних та адміністративних провадженнях клієнт може делегувати повноваження захисник або іншому представнику за висловленою довіреністю (Vollmacht)-Bevollmächtigter або Vertreter. При цьому лише Rechtsanwalt-захисник має повноваження професійного представництва перед всіма судами (monopolio RAO).

Отже, враховуючи вищевказані законодавчі положення, захисники та представники – це спеціально підготовлені юридичні консультанти, представники та помічники з усіх правових питань. Вони є незалежними та мають найповніші повноваження представництва серед усіх юридичних консультативних професій.

У випадках, коли питання не врегульовано положеннями Кримінального кодексу Австрії (StGB), може застосовуватися спеціальне законодавство, зокрема Закон про відповідальність асоціацій — Verbandsverantwortlichkeitsgesetz (VbVG). Цей Закон не встановлює окремих складів злочинів, а визначає умови, за яких юридична особа (асоціація) може бути притягнута до відповідальності за кримінальне правопорушення. Згідно з § 3 VbVG, асоціація може нести відповідальність за злочин, учинений її керівником, співробітником або іншою відповідальною особою, якщо такий злочин був спрямований на користь організації або став можливим унаслідок порушення обов'язку контролю. У такому випадку відповідальність покладається не лише на фізичну особу, яка вчинила злочин, а й на саму юридичну особу. VbVG передбачає

застосування до юридичних осіб «ефективних, пропорційних та переконливих санкцій», серед яких основним видом покарання є штраф. Розмір штрафу визначається в «денних ставках» і може становити від 40 до 180 денних ставок, розмір яких залежить від фінансового стану організації та може сягати значних сум. Крім штрафів, можуть застосовуватися додаткові обмежувальні заходи, наприклад, заборона на здійснення певної діяльності чи навіть ліквідація організації. [1].

Щодо кримінальної відповідальності фізичних осіб за втручання в діяльність адвоката через підкуп або обіцянки неправомірної вигоди, то вона підпадає під § 306 та § 307 StGB і суворо карається. Згідно з § 306 StGB – «Прийняття переваги з метою впливу», йдеться про особу, яка займає публічну посаду або виконує функції посадовця чи судді та приймає або очікує неправомірну вигоду з метою впливу на свою службову діяльність. Це корупційний злочин, що охоплює й сферу правосуддя чи адвокатської діяльності. Об'єктивна сторона злочину виражається у факті прийняття, вимагання чи погодження на отримання неправомірної вигоди у зв'язку з виконанням службових обов'язків. У свою чергу § 307 StGB («Хабарництво») передбачає відповідальність для особи, яка пропонує, обіцяє чи фактично надає неправомірну вигоду посадовій особі з метою впливу на її майбутню діяльність. У цьому випадку об'єктивна сторона полягає у вчиненні зовнішньої дії – пропозиції, обіцянки або передачі вигоди, яка має неправомірний характер. Підвищена відповідальність настає залежно від вартості такої вигоди. Таким чином, § 306 StGB встановлює відповідальність за пасивну форму корупційної поведінки (прийняття вигоди), тоді як § 307 StGB – за активну (пропонування чи надання вигоди), що забезпечує комплексне охоплення корупційних діянь у сфері правосуддя та адвокатської діяльності. [1].

Аналізуючи дане питання необхідно звернути увагу і на питання відповідальності за недотримання законодавчої процедури здійснення процесуальних дій щодо захисника. Зокрема, у рішенні в справі

«Визер і компанія «Бикос Бетейлигунген ГМБХ» проти Республіки Австрії» Європейський суд з прав людини, дослідивши національні закони Республіки Австрії та її правозастосовну судову практику, вказав на адекватність та раціональність гарантій проти зловживань і сваволі, зокрема проти захисників та представників Республіки Австрії. Відтак, ЄСПЛ вказав, що судова система Республіки Австрії забезпечує існування розумних підозр та передумов для видачі судового ордеру на обшук, що є суттєвим для захисту прав захисників та представників. Також, суди звертають особливу увагу на тому, чи обмежена в розумних межах галузь дії ордеру на обшук, для того, щоб уникнути суттєвого втручання в права і свободи захисників [5].

Зокрема, як зазначається у Кримінально-процесуальному кодексі Республіки Австрії (StPO) зазначається, що у випадках, коли щодо захисника вчиняються неправомірні дії, зокрема, обшук без дотримання встановленої процедури або незаконне вилучення документів, то захисник має діяти негайно й у межах передбаченого законом механізму. Насамперед, як зазначається у § 119 даного кодексу, необхідно, перевірити, чи є в слідчих судовий дозвіл на проведення обшуку. У разі відсутності такого дозволу або перевищення повноважень слід фіксувати всі дії, у тому числі перелік вилучених матеріалів. Вилучення документів або електронних носіїв інформації, що містять адвокатську таємницю, може бути оскаржене на підставі § 112 StPO. Захисник також має право відмовитися від дачі свідчень щодо інформації, отриманої під час виконання професійних обов'язків (§ 152 StPO), а незаконне використання адвокатської інформації може бути предметом скарги до адвокатської палати та підставою для дисциплінарного провадження. Ці дії не лише відповідають етичним вимогам, визначеним у Кодексі етики (RAO), але й слугують захистом інституційної незалежності адвокатури. При проведенні такої слідчої дії як обшук, як зазначається Австрійській Strafprozessordnung 1975 (StPO) порядок проведення обшуку (Durchsuchung) регламентується, зокрема,

§§ 119–121 StPO. В кабінеті захисника має бути присутній незалежний спостерігач, що має на меті недопущення вилучення матеріалів, котрі містять професійну таємницю захисника та гарантією не втручання у професійну діяльність захисника. Цей підхід забезпечує належний баланс між інтересами правосуддя та захистом адвокатської таємниці, що є ключовим елементом правової допомоги та захисту прав людини.

Отже, необхідно відмітити, що реалізація обшуку за таких обставин у захисника Республіки Австрії створює великі ризики порушення права заявника (представника) на професійну таємницю. Даний ризик був визнаний Європейським судом з прав людини як суттєвий. Також до порушенням адвокатської таємниці ЄСПЛ, зокрема, у рішеннях *André & Another v. France* (2008), №18603/03 відносить втручання у діяльність захисників зі сторони державних органів під час здійснення контролю за кореспонденцією захисника з його клієнтом. Це стосується навіть тих випадків, коли клієнт підозрюється у вчиненні тяжких або особливо тяжких злочинів. ЄСПЛ звертає увагу на потребі чіткого дотримання правових гарантій захисників, для того, щоб запобігти порушенням права на захист та професійну таємницю захисника, які є фундаментальними для здійснення справедливого судочинства.

Висновки. Таким чином, кримінальна відповідальність за втручання у діяльність захисника в Республіці Австрії реалізується не через положення самого StGB, а через спеціальне законодавство, що діє паралельно з ним. Подібний підхід відображає принцип субсидіарності в австрійському кримінальному праві.

Щодо питання кримінальної відповідальності за втручання в діяльність захисник та представника особи необхідно зазначити, що Кримінальний кодекс Республіки Австрії (Strafgesetzbuch, StGB), як базовий нормативно-правовий акт у сфері кримінального права, не містить спеціальної норми, яка б безпосередньо встановлювала відповідальність за втручання у діяльність захисника чи представника.

Література

1.Кримінальний кодекс Республіки Австрії (аббревіатура öStGB oder StGB-AT; офіційна назва: Федеральний закон про діяння, котрі перебувають під загрозою покарання, призначуваного судом. Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen, BGBl 1974/60 (дата звернення: 25.08.2024 року);

2.Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: від 04.11.1950 р.: URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення: 25.08.2024 року);

3.Кодекс етики Республіки Австрії, URL: <https://www.anwalt-steinhart.de/kodex.html> (дата звернення: 25.08.2024 року);

4.Стебельський П. Австрійське карне право. Після викладу проф. П. Стебельського. 1902/1903. Львів: Накладом “Кружка правників” в “Акад. Громаді”. 1903. 419 с. (дата звернення: 25.08.2024 року);

5.Визер и компания Бикос Бетейлигунген ГМБХ против Австрии: Решение ЕСПЧ от 16.10.2007 р. No 74336/01: URL: <https://www.referent.ru/7/124611>.

6.Адвокатура Республіки Австрії. Загальні професійні принципи. URL: <http://pravouch.com/page/advokatura/ist/ist-12-idzax233-nf-11.html> (дата звернення: 25.08.2024 року);

7.THE CRIMINAL RESPONSIBILITY OF ASSOCIATIONS UNDER AUSTRIAN LAW Bettina Caspar-Bures. COMPLIANCE ELLIANCE JOURNAL. VOLUME 6 NUMBER 2 2020 URL: <https://ul.qucosa.de/api/qucosa%3A72842/attachment/ATT-0/> (дата звернення: 25.08.2024 року);

8.Шуп'яна М. Ю. Система покарань за австрійським кримінальним кодексом 1852 р. та практика їх застосування у Східній Галичині: монографія. Львів: 2017. 252 с. (дата звернення: 25.08.2024 року);

9.AUSTRIAN CRIMINAL CODE OF 1803: COMPARATIVE AND STRUCTURAL ANALYSIS M. Shupyana Ivan Franko National University of Lviv, 1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, ISSN 0136-8168. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2020. Випуск 70 (дата звернення: 25.08.2024 року);

10. Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент захисту даних), ОВ №. L 119 від 4 травня 2016 р., стор. 1 (далі: GDPR), а також розділ 1 DSG. (дата звернення: 25.08.2024 року);

11. Austria Strafprozeßordnung 1975 (StPO) URL: http://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Dokumentnummer=NOR40153710&ResultFunctionToken=9da28f3a-821d-4db28397082b58affd77&Position=101&Kundmachung_sorgan&Index=&Tiel=&Gesetzesnummer=&VonArtikel=&VonParagraf=&BisParagraf=&VonAnlage=&BisAnlage=&Typ=&Kundmachungsnummer=&Unterzeichnungsdatum=&FassungVom=07.10.2014&NormabschnittnummerKombination=Und&InRisSeit=Undefined&ResultPageSize=100Suchworte=Strafprozessordnung (дата звернення: 25.08.2024 року);

12. Святоцький О.Д., Медведчук В.В. Адвокатура історія і сучасність Київ : ІнЮре, 320 с. (дата звернення: 25.08.2024 року);

13. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» в редакції від 15.11.2024 року, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 25.08.2024 року).

АНОТАЦІЯ

First of all, it should be noted that today the institution of representation is formed as a benchmark for the protection of individuals in their relations with public authorities and state bodies, and also provides for the existence of specific ethical and behavioural norms that comply with generally accepted international standards and are a necessary condition for the effective work of a representative and defender. Therefore, internationally recognised values, including the right to life, liberty and personal integrity, correspondence, the right to independent professional activity of defenders, and the right to independent justice, will be guiding values only in situations where there is a real possibility of protecting them by legal means.

It should be noted that the legislation of modern European countries adheres to principles that regulate the activities of representation: independence, responsibility for any undue influence on defenders, and the principle of self-financing (the bar is financed at its own expense without state funding). These principles guarantee the proper exercise of representation and the effective protection of human rights within the legal system.

Key words: lawyer, representative, protection, intervention, code, criminal liability, law, lawyer's ethics.